

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șaptea)

27 februarie 2020 *

„Trimitere preliminară – Politica socială – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Directiva 2000/78/CE – Articolele 2 și 6 – Interzicerea oricărei discriminări pe motive de vârstă – Remunerarea funcționarilor – Sistem de remunerare discriminatoriu – Recalculare a remunerației pe baza unei încadrări discriminatorii anterioare – Discriminare nouă – Articolul 9 – Despăgubire din cauza unei legislații discriminatorii – Termen de decădere pentru formularea unei cereri de despăgubire – Principiile echivalenței și efectivității”

În cauzele conexate C-773/18-C-775/18,

având ca obiect trei cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgericht Halle (Tribunalul Administrativ din Halle, Germania) prin deciziile din 15 august 2018, primite de Curte la 10 decembrie 2018, în procedurile

TK (C-773/18),

UL (C-774/18),

VM (C-775/18)

împotriva

Land Sachsen-Anhalt,

CURTEA (Camera a șaptea),

compusă din domnul A. Arabadjiev (raportor), președintele Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a șaptea, și domnii T. von Danwitz și A. Kumin, judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Land Sachsen-Anhalt, de J. Barone, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de C. Valero, de B.-R. Killmann și de T. Maxian Rusche, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolelor 2, 6, 9 și 17 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7), precum și a articolului 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a trei litigii între TK (C-773/18), UL (C-774/18) și VM (C-775/18), pe de o parte, și Land Sachsen-Anhalt (landul Saxonia-Anhalt, Germania), pe de altă parte, în legătură cu cereri de plată a unei despăgubiri ca urmare a unei discriminări pe motive de vârstă pretins suferite la încadrarea în treaptă cu ocazia angajării lor în calitate de judecător sau de funcționar al landului menționat.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit articolului 1 din Directiva 2000/78, aceasta „are ca obiectiv stabilirea unui cadru general de combatere a discriminării pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, în vederea punerii în aplicare, în statele membre, a principiului egalității de tratament”.
- 4 Articolul 2 din această directivă prevede:

„(1) În sensul prezentei directive, prin principiul egalității de tratament se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte, bazate pe unul din motivele menționate la articolul 1.

(2) În sensul alineatului (1):

- (a) o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este, a fost sau va fi tratată într-o situație asemănătoare o altă persoană, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1;
- (b) o discriminare indirectă se produce atunci când o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră poate avea drept consecință un dezavantaj special pentru persoane de o anumită religie sau cu anumite convingeri, cu un anumit handicap, de o anumită vârstă sau de o anumită orientare sexuală, în raport cu altă persoană, cu excepția cazului în care:
 - (i) această dispoziție, acest criteriu sau această practică este obiectiv justificată de un obiectiv legitim, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv nu sunt [a se citi«sunt»] adecvate și necesare [...]

[...]”

5 Articolul 6 din această directivă prevede:

„(1) Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 2 alineatul (2), statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.

Tratamentul diferențiat se poate referi în special la:

- (a) aplicarea unor condiții speciale de acces la un loc de muncă și la formarea profesională, de încadrare și de muncă, inclusiv a condițiilor de concediere și de remunerare, pentru tineri, lucrători în vârstă și pentru cei care au persoane în întreținere, pentru a favoriza integrarea lor profesională sau pentru a le asigura protecția;
- (b) stabilirea unor condiții minime de vârstă, de experiență profesională sau de vechime în muncă, pentru accesul la încadrare în muncă sau pentru anumite avantaje legate de încadrarea în muncă;
- (c) stabilirea unei vârste maxime pentru încadrare, bazată pe formarea necesară pentru postul respectiv sau pe necesitatea unei perioade de încadrare rezonabile înaintea pensionării.

(2) Fără a aduce atingere articolului 2 alineatul (2), statele membre pot să prevadă că nu constituie discriminare luarea în considerare a criteriului vârstei la stabilirea, pentru regimurile profesionale de securitate socială, a unei vârste pentru aderare sau admitere la prestațiile de pensie sau invaliditate, inclusiv la fixarea, pentru aceste regimuri, a unor vârste diferite pentru lucrători sau pentru categorii de lucrători și la utilizarea, în cadrul acestor regimuri, a criteriilor de vârstă în calculele actuariale, cu condiția ca acestea să nu se traducă prin discriminări pe motive de sex.”

6 Articolul 9 din aceeași directivă are următorul cuprins:

„(1) Statele membre asigură ca procedurile judiciare și administrative, inclusiv proceduri de conciliere, dacă este necesar, care reglementează respectarea obligațiilor care decurg din prezenta directivă să fie accesibile tuturor persoanelor care se consideră lezate prin nerespectarea față de [ele] a principiului egalității de tratament, chiar după ce au încetat relațiile în care discriminarea se presupune a se fi produs.

[...]

(3) Alineatele (1) și (2) nu aduc atingere normelor naționale privind termenele stabilite pentru a uza de o cale de atac în legătură cu principiul egalității de tratament.”

7 Articolul 17 din Directiva 2000/78 prevede:

„Statele membre stabilesc regimul sancțiunilor aplicabile în cazul nerespectării dispozițiilor naționale adoptate conform prezentei directive și iau toate măsurile necesare pentru asigurarea aplicării acestora. Sancțiunile astfel prevăzute, care pot consta în despăgubirea victimei, trebuie să fie efective, proporționale și disuasive. Statele membre notifică aceste dispoziții Comisiei până la 2 decembrie 2003, iar toate modificările ulterioare aferente, în cel mai scurt timp.”

Dreptul german

- 8 Potrivit articolului 1 din Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (Legea generală privind egalitatea de tratament) din 14 august 2006 (BGBl. I, p. 1897, denumită în continuare „AGG”), aceasta are ca obiectiv să împiedice sau să elimine orice dezavantaj pe motive de rasă sau origine etnică, sex, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau identitate sexuală.
- 9 Articolul 7 alineatul (1) din AGG prevede:
- „Lucrătorii nu trebuie să sufere nicio discriminare pentru motivele enumerate la articolul 1 [...]”
- 10 Articolul 15 din AGG, intitulat „Despăgubiri și daune interese”, prevede:
- „(1) În cazul încălcării interdicției de a discrimina, angajatorul trebuie să plătească o despăgubire pentru prejudiciul cauzat. Această obligație nu există în cazul în care angajatorul nu este responsabil de încălcare.
- (2) Lucrătorul poate solicita o despăgubire pecuniară corespunzătoare pentru un prejudiciu nepatrimonial. [...]
- [...]
- (4) Drepturile întemeiate pe alineatele (1) sau (2) trebuie solicitate în scris, cu respectarea termenului de două luni, cu excepția cazului în care părțile la convențiile colective au stabilit altfel. În caz de candidatură pentru un loc de muncă sau de promovare profesională, termenul curge de la primirea deciziei de respingere, iar în celelalte cazuri de prejudicii, de la momentul la care angajatul a luat cunoștință de discriminare.
- [...]”
- 11 Potrivit articolului 24 din AGG, dispozițiile acesteia se aplică *mutatis mutandis*, printre altele, funcționarilor și judecătorilor.

Litigiile principale și întrebările preliminare

- 12 Reclamanta din litigiul principal în cauza C-773/18 exercită de la 1 ianuarie 2010 funcția de judecător în cadrul unei instanțe din landul Saxonia-Anhalt. Reclamantii din litigiile principale în cauzele C-774/18 și C-775/18 sunt funcționari ai acestui land de la 1 august 2006 și, respectiv, 1 ianuarie 2009.
- 13 Până la 31 martie 2011 inclusiv, reclamantii din litigiile principale au fost remunerați în conformitate cu Bundesbesoldungsgesetz (Legea federală privind remunerarea funcționarilor) din 6 august 2002 (BGBl. I, p. 3020), astfel cum a fost modificată prin Legea din 12 iulie 2006 (BGBl. I, p. 1466) (denumită în continuare „Legea federală anterioară privind remunerarea funcționarilor”). În conformitate cu această lege, treapta salariului de bază al unui funcționar sau al unui judecător în cadrul fiecărui grad al unei funcții era determinată, la momentul angajării sale, în funcție de vârsta acestuia.
- 14 În Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), Curtea a statuat că principiul nediscriminării pe motive de vârstă consacrat la articolul 21 din cartă și materializat prin Directiva 2000/78, în special prin articolul 2 și articolul 6 alineatul (1) din aceasta, se opune ca, în cadrul fiecărui grad, treapta remunerației de bază a unui agent contractual din sectorul public să fie determinată, la momentul angajării acestuia, în funcție de vârsta sa.

- 15 Potrivit indicațiilor instanței de trimitere, în urma pronunțării acestei hotărâri, landul Saxonia-Anhalt a reținut aceeași abordare ca Bundesministerium des Innern (Ministerul Federal de Interne, Germania), acesta dând instrucțiuni autorităților federale, prin două circulare din 27 ianuarie 2012 și din 23 martie 2012, să respingă orice contestație formulată de funcționari sau de judecători împotriva stabilirii remunerației acestora în temeiul Legii federale anterioare privind remunerarea funcționarilor, pentru motivul că hotărârea menționată se referea la agenți contractuali și nu putea fi transpusă situației funcționarilor și a judecătorilor.
- 16 De asemenea, reiese din indicațiile furnizate de instanța de trimitere că instanțele administrative germane au avut poziții divergente cu privire la aspectul dacă principiile desprinse din Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), puteau fi transpuse condițiilor de remunerare a funcționarilor și a judecătorilor.
- 17 Reclamanții din litigiile principale au adresat la 16 decembrie 2013 (C-773/18), la 17 februarie 2012 (C-774/18) și, respectiv, la 21 decembrie 2012 (C-775/18) contestații landului Saxonia-Anhalt împotriva stabilirii remunerației lor până la 31 martie 2011, invocând o discriminare pe motive de vârstă. Aceștia solicitau, printre altele, plata despăgubirii prevăzute la articolul 15 alineatul (2) din AGG.
- 18 Prin Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005), precum și prin Hotărârea din 9 septembrie 2015 Unland (C-20/13, EU:C:2015:561), Curtea a statuat că articolul 2 și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 se opun unei măsuri naționale în temeiul căreia, în cadrul fiecărui grad al unei funcții, treapta salariului de bază al unui funcționar sau al unui judecător este determinată, la momentul angajării, în funcție de vârsta acestuia.
- 19 Prin două legi adoptate la 18 decembrie 2015 și, respectiv, la 8 decembrie 2016, landul Saxonia-Anhalt a efectuat o recalculare a remunerației aplicabilă, începând cu anul 2008, tuturor funcționarilor și judecătorilor angajați în serviciul său. Pentru perioada până la 31 martie 2011 inclusiv, recalcularea menționată a fost efectuată la nivelul unui procentaj din salariul de bază pe care funcționarii și judecătorii îl percepuseră efectiv, în cursul fiecărui an luat în considerare, în temeiul Legii federale anterioare privind remunerarea funcționarilor.
- 20 Instanța de trimitere precizează că această recalculare a remunerării urmărea să pună în aplicare două hotărâri ale Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală, Germania) prin care aceasta statuase că remunerarea judecătorilor și a funcționarilor landului Saxonia-Anhalt era inferioară minimului legal impus de Grundgesetz (Legea fundamentală) și obligase acest land să majoreze, începând cu anul 2008, remunerația funcționarilor și a judecătorilor angajați în serviciul său.
- 21 La 24 martie 2016 (C-773/18), la 27 iunie 2016 (C-774/18) și la 24 februarie 2016 (C-775/18), contestațiile formulate de reclamanții din litigiile principale au fost respinse pentru motivul că acestea fuseseră formulate tardiv. În această privință, landul Saxonia-Anhalt a considerat printre altele că aceștia ar fi trebuit să solicite plata despăgubirii prevăzute la articolul 15 alineatul (2) din AGG în termenul de două luni prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG, acesta începând să curgă la 8 septembrie 2011, data pronunțării Hotărârii Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560).
- 22 La 18 aprilie 2016 (C-773/18), la 22 iulie 2016 (C-774/18) și la 23 martie 2016 (C-775/18), reclamanții din litigiile principale au sesizat, fiecare, instanța de trimitere cu o acțiune având ca obiect printre altele obligarea landului Saxonia-Anhalt la plata despăgubirii prevăzute la articolul 15 alineatul (2) din AGG.
- 23 Această instanță ridică, pe de o parte, problema dacă majorarea retroactivă a remunerațiilor judecătorilor și ale funcționarilor pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2008 și 31 martie 2011 nu implică o discriminare nouă pe motive de vârstă, dat fiind că această majorare se ridică la un procentaj din salariul de bază perceput în temeiul încadrării discriminatorii în treaptă efectuate potrivit Legii federale anterioare privind remunerarea funcționarilor.

24 Pe de altă parte, instanța de trimitere ridică problema dacă pronunțarea Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), a putut determina, pentru reclamanții din litigiile principale, începerea curgerii termenului de două luni prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG pentru valorificarea drepturilor lor, în speță prin formularea unor contestații. Având în vedere că peste 60 % din contestațiile de acest fel formulate în landul Saxonia-Anhalt au fost respinse pentru nerespectarea acestui termen, această instanță se îndoiește că funcționarii și judecătorii care se găseau într-o situație precum cea a reclamanților din litigiile principale ar fi putut lua cunoștință, de la pronunțarea hotărârii menționate, de caracterul discriminatoriu al calculării propriei remunerații.

25 În aceste condiții, Verwaltungsgericht Halle (Tribunalul Administrativ din Halle, Germania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) O majorare procentuală retroactivă în cadrul unui regim de remunerare discriminatoriu pe motive de vârstă reprezintă o discriminare nouă dacă procentajul de majorare pentru toate treptele unui grad este egal și, din acest motiv, diferența relativă dintre persoanele discriminate și cele nediscriminate nu se modifică, dar diferența absolută se modifică?
- 2) Dacă răspunsul la prima întrebare este afirmativ, o astfel de majorare procentuală este justificată pentru toate grupele de vârstă, în condițiile în care majorarea se întemeiază pe faptul că remunerația inițială se situează sub un nivel minim prevăzut de constituția statului membru în cauză?
- 3) Dreptul Uniunii, în special articolul 9 din Directiva [2000/78], se opune unei reglementări potrivit căreia dreptul la despăgubire pentru o remunerație discriminatorie pe motive de vârstă se stinge după două luni dacă
 - termenul începe să curgă de la pronunțarea Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), chiar dacă persoanei în cauză nu i se aplică dispozițiile Bundesangestelltentarifvertrag (Contractul colectiv de muncă la nivel federal pentru personalul contractual din administrația publică), dar situația sa personală corespunde celei vizate în [cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005), sau celei în care s-a pronunțat Hotărârea din 9 septembrie 2015, Unland (C-20/13, EU:C:2015:561)];
 - [Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560)] nu poate fi obținută de funcționarii și de judecătorii în cauză (lucrătorii) decât din surse publice generale;
 - angajatorii nu au recunoscut aplicabilitatea hotărârii sus-menționate în cazul funcționarilor [sau al] judecătorilor după pronunțarea ei și au contestat existența discriminării pe motive de vârstă, această opinie juridică fiind, cel puțin parțial, făcută publică;
 - jurisprudența instanțelor administrative de prim grad de jurisdicție a negat, în majoritatea cazurilor, existența unei discriminări pe motive de vârstă înăuntrul termenului menționat, precum și ulterior până la pronunțarea [Hotărârii din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005)];
 - în acea perioadă nu exista o jurisprudență a instanțelor [naționale] ierarhic superioare, iar prima decizie a unei instanțe supreme a fost dată după pronunțarea [Hotărârii din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005)];
 - în cadrul raportului de muncă al funcționarilor sau al judecătorilor, termenele de decădere sunt valabile numai pentru rambursarea anumitor cheltuieli, iar aceste termene nu sunt mai scurte de șase luni;

- acțiunile în materie de remunerație sunt supuse unui termen de prescripție de trei ani care începe să curgă de la sfârșitul anului în care dreptul a devenit exigibil și în care persoana interesată a luat cunoștință sau ar fi trebuit să ia cunoștință despre acest lucru, în caz contrar curgând un termen de prescripție de zece ani;
 - acțiunile la nivel național în materie de remunerație nedefinite prin lege trebuie exercitate într-un termen relativ scurt, și anume în cursul exercițiului bugetar pentru care aceasta este solicitată?
- 4) Răspunsul dat la a treia întrebare este influențat de caracterul neclar sau confuz al situației de drept?
- 5) Pentru ca un termen de decădere să înceapă să curgă este suficient dacă grupul de persoane defavorizate cunoaște diferența de tratament sau trebuie să cunoască și motivul acestei diferențe de tratament, așadar, criteriul de diferențiere?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

Cu privire la admisibilitate

- 26 Landul Saxonia-Anhalt contestă admisibilitatea primei și a celei de a doua întrebări preliminare, susținând că acestea nu sunt pertinente pentru soluționarea litigiului principal. Astfel, din moment ce cauzele principale privesc plata de despăgubiri în temeiul articolului 15 alineatul (2) din AGG, nu ar fi necesar să se stabilească dacă reclamantii din litigiile principale au dreptul la o remunerație suplimentară în temeiul unei a doua discriminări pretins suferite.
- 27 În această privință, este suficient să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cadrul cooperării dintre aceasta din urmă și instanțele naționale, instituită prin articolul 267 TFUE, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 27 iunie 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 24 și jurisprudența citată).
- 28 Rezultă că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de relevanță. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 27 iunie 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 29 În speță, reiese din dosarul de care dispune Curtea că reclamantii din litigiile principale susțin în fața instanței de trimitere că majorarea retroactivă a remunerației judecătorilor și a funcționarilor pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2008 și 31 martie 2011 a determinat începerea curgerii unui nou termen în temeiul articolului 15 alineatul (4) din AGG, din moment ce aceasta ar implica o discriminare nouă pe motive de vârstă.

30 În aceste condiții, Curtea nu poate considera că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiilor principale sau că prima și a doua întrebare ar fi de natură ipotetică.

31 În consecință, aceste întrebări preliminare sunt admisibile.

Cu privire la fond

32 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 2 și 6 din Directiva 2000/78 trebuie interpretate în sensul că se opun unei măsuri care acordă funcționarilor și judecătorilor, pentru a le asigura o remunerație adecvată, o recalculare a remunerației la nivelul unui procentaj din salariul de bază pe care l-au primit anterior, în temeiul, printre altele, al unei trepte a salariului de bază care fusese determinată, pentru fiecare grad, la momentul angajării acestora, în funcție de vârsta lor.

33 Astfel cum reiese din articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78, în sensul acestei directive, prin principiul egalității de tratament se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte, bazate pe unul din motivele menționate la articolul 1 din directiva menționată. Articolul 2 alineatul (2) litera (a) din aceasta precizează că o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este, a fost sau va fi tratată într-o situație asemănătoare o altă persoană, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1 din aceeași directivă.

34 Astfel, trebuie să se aprecieze, într-o primă etapă, dacă o recalculare a remunerației precum cea în discuție în litigiile principale implică o diferență de tratament în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78.

35 În această privință, este cert că recalcularea remunerației prevăzută de Legea din 18 decembrie 2015 și din 8 decembrie 2016 ale landului Saxonia-Anhalt a fost acordată judecătorilor și funcționarilor în cauză în scopul de a le permite să primească o remunerație adecvată în raport cu importanța funcțiilor lor, astfel cum impune Legea fundamentală, pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2008 și 31 decembrie 2011, la nivelul unui procentaj din salariul de bază primit anterior, treapta salariului de bază fiind ea însăși determinată, pentru fiecare grad, la momentul angajării acestor judecători și funcționari, în funcție de vârsta lor, în conformitate cu Legea federală anterioară privind remunerarea funcționarilor. Or, Curtea a statuat că articolul 2 și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 se opun unei măsuri naționale în temeiul căreia, în cadrul fiecărui grad al unei funcții, treapta salariului de bază al unui funcționar sau al unui judecător este determinată, la momentul angajării, în funcție de vârsta acestuia (Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții, C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005, punctul 52).

36 Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă faptul că funcționarii și judecătorii defavorizați pe motivul vârstei lor de Legea federală anterioară privind remunerarea funcționarilor primesc, din cauza salariului lor de bază mai mic decât cel al funcționarilor și al judecătorilor cu experiență echivalentă, dar angajați la o vârstă mai înaintată decât ei, o remunerație suplimentară inferioară, în cifre absolute, celei primite de aceștia din urmă pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2008 și 31 martie 2011, implică o nouă diferență de tratament pe motive de vârstă.

37 În această privință, este adevărat că o recalculare a remunerației stabilită la un procentaj uniform din salariul de bază al unui funcționar sau al unui judecător nu prezintă în sine o legătură intrinsecă cu vârsta și nu stabilește o altă diferențiere în rândul persoanelor vizate decât cea care rezultă din sistemul de referință care determină salariul de bază menționat.

- 38 Cu toate acestea, astfel cum arată instanța de trimitere, întrucât sistemul de referință este, în speță, Legea federală anterioară privind remunerarea funcționarilor, care determina treapta salariului de bază, pentru fiecare grad, la momentul angajării acestor judecători și funcționari, în funcție de vârsta lor, rezultă că această legătură are drept consecință faptul că recalcularea remunerației în discuție în litigiile principale, prevăzută de Legile din 18 decembrie 2015 și din 8 decembrie 2016 ale landului Saxonia-Anhalt, stabilește ea însăși din nou o diferență de tratament în funcție de vârsta acestor judecători și funcționari.
- 39 În aceste condiții, trebuie să se constate că recalcularea remunerației în discuție în litigiile principale implică o nouă diferență de tratament în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78.
- 40 Este necesar să se examineze, într-o a doua etapă, dacă această diferență de tratament poate fi justificată din perspectiva articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78.
- 41 Primul paragraf al acestei dispoziții precizează că statele membre pot prevedea că o diferență de tratament pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificată în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.
- 42 Curtea a statuat în mod repetat că statele membre pot prevedea măsuri care conțin diferențe de tratament pe motive de vârstă, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78. Acestea dispun de o marjă largă de apreciere nu numai în alegerea urmăririi unui obiectiv determinat printre alte obiective în materie de politică socială și de ocupare a forței de muncă, ci și în ceea ce privește definirea măsurilor prin care acest obiectiv poate fi realizat (Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții, C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005, punctul 46).
- 43 Potrivit instanței de trimitere, diferența de tratament constatată la punctul 39 din prezenta hotărâre rezultă din urmărirea obiectivului, care decurge din Legea fundamentală și care constă în a asigura o remunerație adecvată funcționarilor și judecătorilor landului Saxonia-Anhalt.
- 44 În această privință, obiectivul care urmărește să asigure funcționarilor și judecătorilor din acest land primirea unei remunerații adecvate în raport cu importanța funcțiilor pe care le exercită trebuie considerat un obiectiv legitim (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 februarie 2019, Escribano Vindel, C-49/18, EU:C:2019:106, punctul 66).
- 45 De asemenea, trebuie verificat, potrivit chiar textului articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78, dacă, în cadrul marjei largi de apreciere care este recunoscută statelor membre și amintită la punctul 42 din prezenta hotărâre, mijloacele puse în aplicare pentru realizarea acestui obiectiv sunt adecvate și necesare.
- 46 În această privință, recurgerea la o recalculare a remunerației stabilită la un procentaj uniform din salariul de bază este, în general, adecvată pentru a atinge obiectivul de a asigura funcționarilor și judecătorilor primirea de către aceștia a unei remunerații adecvate în raport cu importanța funcțiilor pe care le exercită.
- 47 În ceea ce privește aspectul dacă această măsură depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivul legitim menționat, instanța de trimitere ridică problema dacă recalcularea remunerației nu ar fi trebuit stabilită în alt mod, în special prin utilizarea ca referință a celei mai înalte trepte a gradului în cauză.
- 48 În această privință, trebuie amintit că, la punctele 63, 72 și 86 din Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005), Curtea a statuat în esență că articolele 2 și 6 din Directiva 2000/78 nu se opun unei reglementări naționale care urmărește să

elimine o discriminare pe motive de vârstă și care are ca referință, într-o perioadă tranzitorie, regimul remunerațiilor anterioare care se baza pe o diferență de tratament pe motive de vârstă, în măsura în care această referință este necesară în scopul de a asigura protecția drepturilor dobândite, iar efectele acesteia au vocația să se atenueze și să dispară în timp.

- 49 În acest context, Curtea a arătat, la punctul 81 din acea hotărâre, că stabilirea prejudiciului pe care un astfel de sistem tranzitoriu îl poate cauza funcționarilor în cauză este extrem de complexă, având în vedere în special numărul funcționarilor în cauză și inexistența unui sistem de referință valabil care să permită o comparație între funcționarii favorizați și funcționarii defavorizați.
- 50 La punctul 96 din hotărârea menționată, Curtea a dedus de aici, în ceea ce privește perioada anterioară intrării în vigoare a noii reglementări naționale, că o recalculare a remunerației utilizând ca referință treapta cea mai înaltă a gradului în cauză nu are vocația să se aplice decât în prezența unui sistem de referință valabil și că un astfel de sistem de referință nu exista în cadrul Legii federale anterioare privind remunerarea funcționarilor, din moment ce aspectele discriminatorii ale acesteia îi afectau potențial pe toți funcționarii în cauză.
- 51 Or, având în vedere aceste elemente de jurisprudență, trebuie să se considere că, dacă o măsură precum cea în discuție în litigiile principale răspunde necesității de a asigura protecția drepturilor dobândite într-un context marcat printre altele atât de numărul ridicat al funcționarilor și al judecătorilor în cauză, cât și de absența unui sistem de referință valabil și nu conduce la perpetuarea în timp a unei diferențe de tratament pe motive de vârstă, articolele 2 și 6 din Directiva 2000/78 nu se opun ca unui astfel de regim de remunerare anterior să i se adauge o recalculare a remunerației care urmărește să asigure funcționarilor și judecătorilor primirea, pentru o scurtă perioadă anterioară intrării în vigoare a unei noi reglementări care urmărește să elimine o discriminare pe motive de vârstă, a unei remunerații adecvate în raport cu importanța funcțiilor pe care le exercită.
- 52 În aceste condiții și sub rezerva verificărilor pe care, prin urmare, trebuie să le efectueze instanța de trimitere, nu rezultă că măsura în discuție în litigiile principale depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivul care constă în a asigura o remunerație adecvată funcționarilor și judecătorilor landului Saxonia-Anhalt, astfel cum impune Legea fundamentală.
- 53 Rezultă că se impune ca la prima și la a doua întrebare să se răspundă că articolele 2 și 6 din Directiva 2000/78 trebuie interpretate în sensul că acestea nu se opun unei măsuri care acordă funcționarilor și judecătorilor, pentru a le asigura o remunerație adecvată, o recalculare a remunerației la nivelul unui procentaj din salariul de bază pe care l-au primit anterior în temeiul, printre altele, al unei trepte a salariului de bază care fusese determinată, pentru fiecare grad, la momentul angajării, în funcție de vârsta lor, în măsura în care aceasta răspunde necesității de a asigura protecția drepturilor dobândite într-un context marcat atât de numărul ridicat al funcționarilor și al judecătorilor în cauză, cât și de absența unui sistem de referință valabil și nu conduce la perpetuarea în timp a unei diferențe de tratament pe motive de vârstă.

Cu privire la întrebările a treia-a cincea

- 54 Prin intermediul întrebărilor a treia-a cincea, care de asemenea trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 9 din Directiva 2000/78, precum și principiile echivalenței și efectivității trebuie interpretate în sensul că se opun ca un stat membru să stabilească punctul de plecare al unui termen de decădere de două luni pentru formularea unei cereri de despăgubire pentru prejudiciul rezultat dintr-o măsură care constituie o discriminare pe motive de vârstă ca fiind data pronunțării unei hotărâri a Curții care a constatat caracterul discriminatoriu al unei măsuri similare, în special atunci când există, în statul membru menționat, o controversă cu privire la posibilitatea de a transpune măsurii în cauză concluziile care decurg din acea hotărâre.

- 55 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că este cert că AGG transpune Directiva 2000/78 în dreptul german, că articolul 15 alineatul (2) din AGG urmărește să contribuie la îndeplinirea obligațiilor care revin Republicii Federale Germania în temeiul articolului 17 din această directivă și că această dispoziție a AGG prevede, în acest scop, despăgubirea prejudiciului nepatrimonial produs de o discriminare pe motive de vârstă.
- 56 Din dosarul de care dispune Curtea reiese că obținerea unei asemenea despăgubiri depinde doar de demonstrarea existenței unei discriminări, că prejudiciul este evaluat, conform unei jurisprudențe naționale constante, în mod forfetar, la 100 de euro pe lună pentru perioada în cursul căreia discriminarea a continuat să existe și că drepturile întemeiate pe articolul 15 alineatul (2) din AGG trebuie invocate, potrivit articolului 15 alineatul (4) din AGG, în scris în fața angajatorului, în termenul de două luni de la momentul în care angajatul a luat cunoștință de discriminare.
- 57 Punctul de plecare al acestui termen a fost stabilit, pentru situații precum cele în discuție în litigiile principale, potrivit jurisprudenței Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), ca fiind data pronunțării Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560).
- 58 În aceste condiții, trebuie să se verifice dacă durata acestui termen și stabilirea la 8 septembrie 2011 a punctului său de plecare respectă cerințele care decurg din articolul 9 din Directiva 2000/78, precum și principiile echivalenței și efectivității.
- 59 În conformitate cu această dispoziție, revine statelor membre sarcina să asigure, printre altele, ca procedurile judiciare care reglementează respectarea obligațiilor care decurg din Directiva 2000/78 să fie accesibile tuturor persoanelor care se consideră lezate prin nerespectarea față de ele a principiului egalității de tratament.
- 60 Astfel, din dispoziția menționată rezultă că problema termenelor de inițiere a unei proceduri prin care să se asigure respectarea obligațiilor care decurg din această directivă nu este reglementată de dreptul Uniunii (Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 24).
- 61 Prin urmare, potrivit unei jurisprudențe constante, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a prevedea astfel de modalități procedurale, cu condiția ca aceste modalități să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare de natură internă (principiul echivalenței) și să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 25).
- 62 Curtea a avut deja ocazia să statueze că articolul 9 din Directiva 2000/78 nu se opune unui termen precum cel prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG, cu condiția, pe de o parte, ca acest termen să nu fie mai puțin favorabil decât cel referitor la acțiunile similare de natură internă și, pe de altă parte, ca stabilirea punctului de plecare de la care respectivul termen începe să curgă să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de această directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 42).
- 63 În ceea ce privește compatibilitatea articolului 15 alineatul (4) din AGG cu principiul echivalenței, Curtea a constatat de asemenea că posibilitatea de a obține repararea daunelor patrimoniale și nepatrimoniale rezultate din încălcarea interdicției discriminării pe motive de rasă sau origine etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau identitate sexuală a fost introdusă de AGG și că, prin urmare, nu existau, propriu-zis, proceduri echivalente înainte de adoptarea acestei legi (Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 30). Or, o astfel de constatare pare confirmată de elementele dosarului de care dispune Curtea.

- 64 De altfel, reiese din același dosar că drepturile conferite de articolul 15 alineatul (2) din AGG pot fi invocate independent de natura publică sau privată a raportului de muncă și de aspectul dacă aceste raporturi sunt sau nu acoperite de un contract colectiv de muncă.
- 65 În aceste condiții, revine instanței de trimitere sarcina să verifice dacă acțiunile menționate în a treia întrebare preliminară, care par să fie, toate, legate de pretenții pecuniare specifice raporturilor de muncă în funcția publică, sunt similare acțiunii în despăgubire formulate în temeiul articolului 15 din AGG și prezintă modalități procedurale mai favorabile, ținând seama de particularitățile procedurilor în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 29).
- 66 Astfel, instanța de trimitere este singura care cunoaște în mod direct modalitățile procedurale ale unor astfel de acțiuni din domeniul dreptului funcției publice și este, prin urmare, cea mai în măsură să examineze atât obiectul, cât și elementele esențiale ale procedurilor pretins similare de natură internă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 28).
- 67 În scopul acestei examinări, trebuie amintit că respectarea principiului echivalenței presupune că norma în cauză se aplică fără distincție atât procedurilor întemeiate pe încălcarea dreptului Uniunii, cât și celor întemeiate pe nerespectarea dreptului intern care au un obiect și o cauză asemănătoare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2018, Rudigier, C-518/17, EU:C:2018:757, punctul 62 și jurisprudența citată).
- 68 În ceea ce privește principiul efectivității, trebuie arătat că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie, printre altele, să se ia în considerare, dacă este cazul, protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii (Hotărârea din 21 decembrie 2016, TDC, C-327/15, EU:C:2016:974, punctul 97 și jurisprudența citată).
- 69 Potrivit unei jurisprudențe constante, stabilirea termenelor de decădere îndeplinește, în principiu, cerința efectivității, întrucât aceasta constituie o aplicare a principiului fundamental al securității juridice, care protejează atât persoana interesată, cât și administrația vizată. Astfel, asemenea termene nu sunt, în principiu, de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii. Este însă de competența statelor membre să determine, pentru reglementările naționale care intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, termene în funcție, printre altele, de importanța pentru persoanele interesate a deciziilor care trebuie adoptate, de complexitatea procedurilor și a legislației care trebuie aplicată, de numărul de persoane susceptibile de a fi vizate și de celelalte interese publice sau private care trebuie luate în considerare. Sub această rezervă, statele membre pot prevedea termene mai lungi sau mai scurte (Hotărârea din 21 decembrie 2016, TDC, C-327/15, EU:C:2016:974, punctul 98 și jurisprudența citată).
- 70 În ceea ce privește în special articolul 15 alineatul (4) din AGG, care prevede un termen de două luni pentru a sesiza angajatorul cu o contestație, Curtea a statuat că nu rezultă că durata acestui termen de decădere este susceptibilă să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctele 38 și 39).
- 71 În ceea ce privește punctul de plecare al termenului de decădere, Curtea a avut ocazia să sublinieze că acesta nu poate fi stabilit astfel încât lucrătorul să riște să nu fie în măsură să cunoască, în acest termen, existența sau importanța discriminării a cărei victimă a fost, ceea ce l-ar pune în imposibilitatea de a-și valorifica drepturile (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 40).

- 72 În această privință, Curtea a precizat că, în măsura în care punctul de plecare al termenului prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG ar fi momentul în care lucrătorul a luat cunoștință de discriminarea reclamată, această dispoziție nu era susceptibilă să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punctul 41).
- 73 Astfel, Curtea nu consideră o dificultate excesivă faptul de a impune termene de decădere care nu încep să curgă decât de la data la care persoana în cauză a luat cunoștință de discriminarea reclamată sau, cel puțin, ar fi trebuit să ia cunoștință (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 noiembrie 2019, Flausch și alții, C-280/18, EU:C:2019:928, punctul 55).
- 74 Or, rezultă din jurisprudența amintită la punctele 71-73 din prezenta hotărâre că, pentru ca o persoană să fie în măsură să cunoască existența sau importanța discriminării a cărei victimă este, ea trebuie să poată cunoaște în același timp diferența de tratament la care este supusă, motivul acestei diferențe de tratament și natura discriminatorie a diferenței de tratament din cauza acestui motiv.
- 75 În speță, în măsura în care Legea federală anterioară privind remunerarea funcționarilor este cea care prevedea că treapta salariului de bază al unui funcționar sau al unui judecător în cadrul fiecărui grad al unei funcții, la momentul angajării sale, era determinată în funcție de vârsta acestuia, reclamanții din litigiile principale erau în măsură să cunoască, din momentul angajării lor, atât diferența de tratament la care erau supuși, cât și motivul acesteia.
- 76 În schimb, nu se contestă în litigiile principale că reclamanții nu cunoșteau și nici nu erau în măsură să cunoască, la data angajării lor, natura discriminatorie a diferenței de tratament la care fuseseră expuși din cauza motivului menționat. Rezultă astfel din deciziile de trimitere că ei nu au luat cunoștință de aceasta decât cu puțin timp înainte de introducerea contestațiilor lor.
- 77 Se ridică, așadar, problema dacă reclamanții din litigiile principale erau în măsură să cunoască respectiva natură discriminatorie de la data pronunțării Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), astfel cum a statuat Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală), pentru motivul că elementele de drept pertinente ar fi fost stabilite în mod suficient de clar prin acea hotărâre.
- 78 În această privință, Curtea a statuat că natura și întinderea obligației ce revine statelor membre în temeiul articolului 2 alineatul (2) și al articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78, în privința unei reglementări naționale precum Legea federală anterioară privind remunerarea funcționarilor, au fost clarificate și precizate începând cu pronunțarea Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560) (Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții, C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005, punctul 104).
- 79 Este cert că landul Saxonia-Anhalt nu și-a informat la momentul respectiv angajații cu privire la pronunțarea acestei hotărâri, însă aceasta era disponibilă chiar din ziua pronunțării sale pe site-ul internet al Curții. În plus, reiese din deciziile de trimitere că hotărârea menționată a făcut obiectul unei difuzări atât în rândul publicului larg, prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă germane, cât și în rândul membrilor unui sindicat ce reprezintă funcționarii acestui land.
- 80 Instanța de trimitere precizează că, din 10 667 de cereri de plată a unor despăgubiri în temeiul articolului 15 alineatul (2) din AGG introduse la autoritățile landului menționat, 7 071 au fost respinse, dintre care 6 516 din cauza formulării lor tardive în raport cu termenul prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG. Astfel, 4 151 dintre aceste cereri ar fi fost formulate în acest termen, din care peste 700 de către un sindicat care acționa pentru membrii săi.

- 81 Instanța de trimitere amintește că funcționarii și judecătorii aflați în serviciul landului Saxonia-Anhalt nu intrau, în perioada relevantă în litigiile principale, sub incidența reglementării în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), ci sub incidența celei în discuție în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005), precum și Hotărârea din 9 septembrie 2015, Unland (C-20/13, EU:C:2015:561).
- 82 Aceasta subliniază că, în urma pronunțării Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), landul Saxonia-Anhalt a apreciat, la fel ca Ministerul Federal de Interne în circularele sale din 27 ianuarie 2012 și din 23 martie 2012, că concluziile care decurg din acea hotărâre nu puteau fi transpuse situației funcționarilor sau judecătorilor aflați în serviciul său, deoarece acestea nu se refereau decât la personalul contractual.
- 83 Instanța de trimitere precizează că acest punct de vedere era împărtășit, până la pronunțarea Hotărârii din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005), precum și a Hotărârii din 9 septembrie 2015, Unland (C-20/13, EU:C:2015:561), de majoritatea instanțelor administrative germane, clarificarea adusă de Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală) neintervenind decât ulterior pronunțării Hotărârii din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005).
- 84 Astfel, potrivit instanței de trimitere, elementele de drept pertinente în litigiile principale nu au fost clarificate decât pe măsură ce au fost pronunțate hotărârile succesive ale Curții, iar până la pronunțarea Hotărârii din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005, punctul 51), precum și a Hotărârii din 9 septembrie 2015, Unland (C-20/13, EU:C:2015:561, punctele 33 și 34), aceste elemente nu fuseseră stabilite într-un mod suficient de clar.
- 85 În sfârșit, reiese din deciziile de trimitere că reclamantii din litigiile principale nici nu au luat rapid cunoștință de Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), nici nu i-au apreciat importanța cu privire la propria remunerație.
- 86 Este clar din aceste elemente, în special din împrejurarea că mai multe mii de funcționari și de judecători din landul Saxonia-Anhalt și-au formulat cererile în termenul prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG, că punctul de plecare al acestui termen, astfel cum a fost stabilit în speță, nu făcea practic imposibilă exercitarea drepturilor conferite de articolul 15 alineatul (2) din AGG.
- 87 În schimb, astfel cum pare să aprecieze instanța de trimitere, alte elemente tind să evidențieze că, în împrejurările specifice descrise de aceasta, exercitarea de către funcționarii și de către judecătorii landului Saxonia-Anhalt a acestor drepturi a fost făcută excesiv de dificilă, punctul de plecare fiind stabilit astfel încât ei riscau să nu fie în măsură să cunoască, în termenul de două luni, existența sau importanța discriminării ale cărei victime fuseseră.
- 88 Astfel, la punctele 81-84 din prezenta hotărâre, s-a amintit că Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), nu viza reglementarea națională aplicabilă reclamantilor din litigiile principale, că landul Saxonia-Anhalt și autoritățile federale competente apreciaseră, în urma pronunțării acestei hotărâri, că concluziile care decurg din aceasta nu puteau fi transpuse situației funcționarilor și celei a judecătorilor și că, până la pronunțarea Hotărârii din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005, punctul 51), precum și a Hotărârii din 9 septembrie 2015, Unland (C-20/13, EU:C:2015:561, punctele 33 și 34), majoritatea instanțelor administrative germane împărtășeau acest punct de vedere.
- 89 În aceste împrejurări, instanța de trimitere pare să considere în mod întemeiat că, în ciuda clarificărilor și a precizărilor aduse prin Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), cu privire la natura și la întinderea obligației ce revine statelor membre în temeiul articolului 2 alineatul (2) și al articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78, elementele de drept

pertinente pentru aprecierea compatibilității normelor referitoare la remunerarea funcționarilor și a judecătorilor landului Saxonia-Anhalt cu aceste dispoziții nu au fost clarificate în mod suficient, prin pronunțarea acestei hotărâri, nici pentru autoritățile competente ale landului Saxonia-Anhalt, nici pentru autoritățile federale competente, nici pentru majoritatea instanțelor administrative germane.

- 90 În astfel de condiții, rezultă că exista un risc ca funcționarii sau chiar judecătorii landului Saxonia-Anhalt să nu poată fi în măsură să cunoască, în cele două luni de la pronunțarea Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), existența sau importanța discriminării ale cărei victime erau.
- 91 Existența unui astfel de risc pare să fie confirmată atât de faptul că, potrivit constatărilor instanței de trimitere, reclamanții din litigiile principale nu au apreciat imediat importanța acestei hotărâri cu privire la propria remunerație, cât și de cel al respingerii pentru tardivitate a peste 60 % din contestațiile formulate de funcționarii și de judecătorii landului Saxonia-Anhalt.
- 92 Aceste elemente permit să existe îndoieli cu privire la faptul că stabilirea punctului de plecare al termenului prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG ca fiind data pronunțării Hotărârii din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560), a ținut seama în mod suficient de criteriile menționate la punctul 69 din prezenta hotărâre, în special de cele referitoare la complexitatea legislației care trebuie aplicată și la numărul de persoane susceptibile de a fi vizate.
- 93 Revine însă instanței de trimitere, care este singura care cunoaște în mod direct litigiile principale, sarcina să efectueze, având în vedere ansamblul împrejurărilor de fapt și de drept pertinente, verificările necesare pentru a determina dacă punctul de plecare al termenului prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din AGG a fost stabilit astfel încât exercitarea de către funcționarii și de către judecătorii landului Saxonia-Anhalt a drepturilor care le sunt conferite de articolul 15 alineatul (2) din AGG a fost făcută excesiv de dificilă.
- 94 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările preliminare a treia-a cincea că principiul efectivității trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să stabilească punctul de plecare al unui termen de decădere de două luni pentru formularea unei cereri de despăgubire pentru prejudiciul rezultat dintr-o măsură care constituie o discriminare pe motiv de vârstă ca fiind data pronunțării unei hotărâri a Curții care a constatat caracterul discriminatoriu al unei măsuri similare, atunci când persoanele în cauză riscă să nu fie în măsură să cunoască, în termenul menționat, existența sau importanța discriminării ale cărei victime au fost. Aceasta poate fi situația, printre altele, atunci când există, în statul membru menționat, o controversă cu privire la posibilitatea de a transpune măsurii în cauză concluziile care decurg din acea hotărâre.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 95 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șaptea) declară:

- 1) Articolele 2 și 6 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretate în sensul că acestea nu se opun unei măsuri care acordă funcționarilor și judecătorilor, pentru a le asigura o remunerație adecvată, o recalculare a remunerației la nivelul unui procentaj din salariul de bază pe care l-au primit**

anterior în temeiul, printre altele, al unei trepte a salariului de bază care fusese determinată, pentru fiecare grad, la momentul angajării, în funcție de vârsta lor, în măsura în care aceasta răspunde necesității de a asigura protecția drepturilor dobândite într-un context marcat atât de numărul ridicat al funcționarilor și al judecătorilor în cauză, cât și de absența unui sistem de referință valabil și nu conduce la perpetuarea în timp a unei diferențe de tratament pe motive de vârstă.

- 2) Principiul efectivității trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să stabilească punctul de plecare al unui termen de decădere de două luni pentru formularea unei cereri de despăgubire pentru prejudiciul rezultat dintr-o măsură care constituie o discriminare pe motiv de vârstă ca fiind data pronunțării unei hotărâri a Curții care a constatat caracterul discriminatoriu al unei măsuri similare, atunci când persoanele în cauză riscă să nu fie în măsură să cunoască, în termenul menționat, existența sau importanța discriminării ale cărei victime au fost. Aceasta poate fi situația, printre altele, atunci când există, în statul membru menționat, o controversă cu privire la posibilitatea de a transpune măsurii în cauză concluziile care decurg din acea hotărâre.

Semnături